

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โดย นางสาววิภารัตน์ นิลสนธิ
นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
๒. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

สรุปเนื้อหา

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่ บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำ และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำ รวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลบ.ม. โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย ๒,๕๐๐ บาท/บ่อ

ผลประโยชน์โครงการ

๑. เกษตรมีแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเป็นแหล่งต้นน้ำไว้ใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง หรือในเดือนที่ฝนทิ้งช่วง
๒. เกษตรกรมีพื้นที่สามารถทำการเพาะปลูกไม้ผลและผักสวนครัวได้จากดินบริเวณขอบบ่อ และมีพื้นที่สามารถเลี้ยงปลาได้จากสระน้ำ

ความสอดคล้อง/เชื่อมโยง ตามแผนด้านน้ำ

ความสอดคล้องของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานตามแผนด้านน้ำ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

แผนระดับที่ ๑

แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ซึ่งสอดคล้องกันในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

แผนระดับที่ ๒

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งโครงการตอบสนองต่อแผนแม่บทด้านการเกษตร ภายใต้เป้าหมายผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น และตัวชี้วัด : อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร (เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑.๐)

แผนระดับที่ ๓

มีหลายแผนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่

- แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) มีความสอดคล้องกันในการพัฒนาที่ ๔ บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
- แผนปฏิบัติราชการ กรมพัฒนาที่ดิน ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) เชื่อมโยงกันในการพัฒนาที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก

- แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) มีความสอดคล้องกันในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างคุณภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดิน ตามศักยภาพ ยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินที่นำไปสู่ความยั่งยืนระดับจังหวัด ภายใต้แผนของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

- แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) มีความสอดคล้องกันในด้านที่ ๒ การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ภายใต้แผนของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งจะมีแผนบริหารจัดการสถานการณ์ตามช่วงเวลา ได้แก่ มาตรการรับมือฤดูฝน ปี ๒๕๖๖ และมาตรการรองรับฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๕ – ๒๕๖๖

- แผนอื่น ๆ คือ โครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ (Infrastructure Transparency Initiative : CoST) หน่วยงานจะต้องรายงานต่อกรมบัญชีกลางในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการความร่วมมือป้องกันการทุจริต ซึ่งโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเข้าข่ายตามหลักเกณฑ์เป็นโครงการก่อสร้างที่มีงบประมาณสูงสุดของหน่วยงานราชการระดับกรม

กระบวนการแผนงาน – งบประมาณ

กระบวนการแผนงาน จะจัดทำผ่านระบบ Thai Water Plan : TWP (สททช.) และดำเนินการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ผ่านระบบ e-Budgeting (สงป.)

การติดตาม – ประเมินผล

มีระบบเครื่องมือการติดตามและประเมินผล ๔ ระบบ ได้แก่

๑. ระบบการรายงานแผน/ผลการปฏิบัติงาน สงป.๓๐๑
๒. ระบบติดตามประเมินผลด้านน้ำ Thai Water Assessment
๓. ระบบฐานข้อมูลแผน/ผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ BB EvMIS
๔. ระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ eMENSCR

ขั้นตอนการเสนอคำขอตั้งงบประมาณโครงการ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

๑. เตรียมความพร้อมการจัดแผนปฏิบัติการด้านทรัพยากรน้ำ ร่วมกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
๒. จัดส่งข้อมูลความต้องการของเกษตรกร พร้อมหลักฐานรายละเอียดเพื่อตรวจสอบ
๓. จัดทำรายละเอียดเสนอคำขอตั้งงบประมาณ
๔. เข้าสู่การพิจารณากรอบเงินงบประมาณ
๕. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและชุดสระน้ำในไร่นาให้เป็นไปตามแผนงาน
๖. ติดตามผลการดำเนินงานรายเดือน/รายไตรมาส เพื่อรายงานเสนอกรมฯ และหน่วยงานภายนอก

กระบวนการขอรับการสนับสนุนโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

เกษตรกร ติดต่อ สพข./สพด. ประจำจังหวัดด้วยตนเอง หรือ กรอกคำขอลงบน www.ddd.go.th โดยพื้นที่ต้องมีเอกสารสิทธิ์ที่หน่วยงานรัฐออกให้ และเกษตรกรมีส่วนร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่าย บ่อละ ๒,๕๐๐ บาท เจ้าหน้าที่ สพด. จะเรียงลำดับความต้องการรวบรวมไว้ เพื่อรอการเสนอคำขอรับการสนับสนุน ซึ่งกรมพัฒนาที่ดิน จะเสนอคำขอตั้งงบประมาณต่อสำนักงบประมาณพิจารณาและรอการอนุมัติ และดำเนินการก่อสร้างต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. กองแผนงาน : กำหนดเป้าหมายจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๒. เกษตรกร : ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๓. สถานีพัฒนาที่ดิน : คัดเลือกเกษตรกรแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๔. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต : ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกร

๕. กองแผนงาน : อนุมัติรายชื่อเกษตรกร

๖. สถานีพัฒนาที่ดิน : ลงทะเบียนผู้รับเหมา

๗. สถานีพัฒนาที่ดิน : ทำสัญญาจัดทำแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานและบันทึกผลการดำเนินการ

การคัดเลือกพื้นที่

๑. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ใบจอง พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากกรมป่าไม้และกรมอุทยาน

๒. เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

๓. พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน

๔. ในกรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน ๓ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ ๒ เมตร ส่วนในกรณีที่ขุดสระน้ำลึกเกิน ๓ เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

รูปแบบการก่อสร้าง

๑. ลาดด้านข้าง การขุดดินจะต้องมีความมั่นคงไม่เกิดการสั่นไถลของลาดตลิ่ง ความลึกไม่เกิน ๓ เมตร สามารถใช้ลาดด้านข้าง ๑ : ๑ , ๑ : ๑.๕ และ ๑ : ๒ การกำหนดความลาดด้านข้างของดินขึ้นอยู่กับชนิดของดินที่จะขุด โดยมีข้อเสนอแนะว่าดินเหนียวปนทรายควรมีลาดด้านข้าง ๑ : ๒

๒. ความลึก การขุดดินหากลึกเกิน ๓.๐๐ ม. ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

๓. การขุดดินใกล้แนวเขตที่ดินของผู้อื่นจะต้องมีระยะของขอบสระน้ำห่างจากแนวเขตที่ดินผู้อื่นไม่น้อยกว่า ๒ เท่าของความลึกสระน้ำ และนำดินที่ขุดมาถมล้อมรอบสระน้ำและปรับพื้นที่ให้เรียบร้อย

๔. กรณีขุดดินพบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ซากดึกดำบรรพ์ หรือแร่ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือทางการศึกษาในด้านธรณีวิทยา ให้ผู้ขุดดิน ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

การติดตามผลการขุดสระน้ำ

○ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน

○ ออกตรวจงาน

○ ตรวจผลงาน

○ ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน

- รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบและสั่งการ
- การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและบูรณาการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปที่ ๑ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
(<https://www.moac.go.th/news-preview-๔๕๑๔๙๑๗๙๑๗๘๔>)

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

มีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผลของโครงการ รวมถึงการใช้งานระบบขอรับบริการสระน้ำในไร่นา (บ่อจั่ว) ซึ่งทำให้สามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจขอรับบริการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานได้อย่างถูกต้อง

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ต่อตนเอง : มีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ และการใช้งานระบบขอรับบริการสระน้ำในไร่นา (บ่อจั่ว) ของกรมพัฒนาที่ดิน
- ต่อองค์กร : สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจขอรับบริการโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานของกรมพัฒนาที่ดินได้อย่างถูกต้อง
- ต่อสาธารณะ : มีความเข้าใจวัตถุประสงค์โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ซึ่งสามารถนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแนะนำโครงการให้กับเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการได้อย่างถูกต้อง

แหล่งที่มา

หลักสูตร : แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ๑/๒๕๖๘

บรรยายโดย :

๑. นายวิศิษฐ์ งามสม ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงาน กองแผนงาน
๒. นายสหัสชัย เชาว์วิไล นักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
๓. นายศรวิทย์ วรรณนะสาร ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ ๔ สำนักวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดิน
๔. นางสาวเสาวนีย์ ประจันศรี ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓
๕. นายรพีพงศ์ หน่วยจันทิก นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓
๖. นายประมวศ บัวแก้ว นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ กลุ่มวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔
๗. นางสาวสุกัญญา ทวีกิจ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๕

๘. นางสาวอัจฉรา ยบุบลศรี เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๕

สถาบัน/หน่วยงาน/ระบบ : กรมพัฒนาที่ดิน

รูปแบบหลักสูตร : LDD e-Training

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘